

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ДАЙДЖЕСТ

I-II квартали 2020

Читайте в номері:

РОБОТА АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ В ПЕРІОД КАРАНТИНУ

ЦІНИ НА ПАЛЬНЕ: ПОТОЧНА СИТУАЦІЯ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ

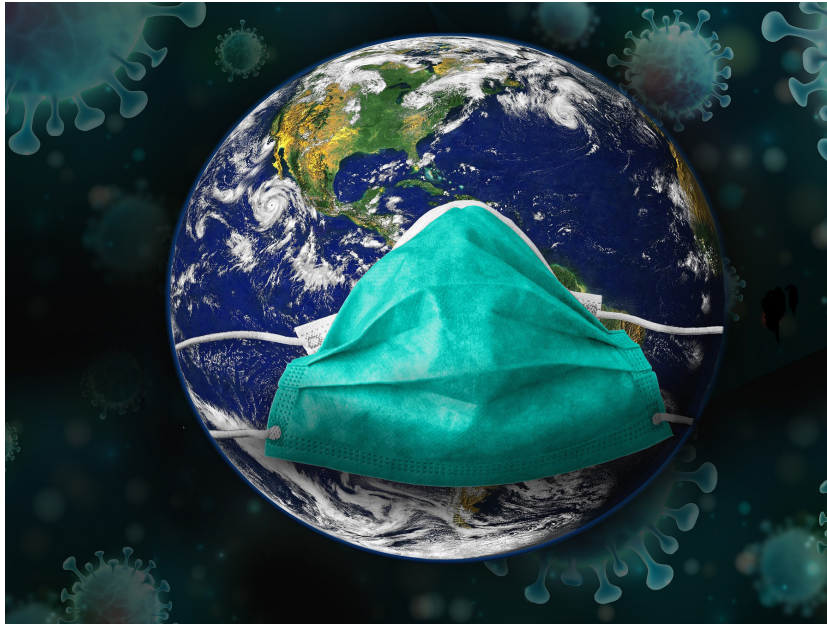
РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЕРЖАВНИМ ОРГАНАМ ВЛАДИ

НЕДОБРОСОВІСНА КОНКУРЕНЦІЯ. КОМУ ПАНДЕМІЯ, А КОМУ МОЖЛИВІСТЬ ЗАРОБИТИ НА ЛЮДСЬКИХ СТРАХАХ

Початок 2020 року став справжнім викликом для всього світу і української держави та реальним випробуванням міцності державних інститутів та інституційних можливостей органів влади. Перед державою стояло завдання – не допустити паніки та маніпуляцій. Адже саме у кризові моменти активізуються всі ті, хто прагне легкої наживи і готовий заради неї піти на обман.

На Антимонопольний комітет України законодавчо покладено обов'язок боронити та посилювати конкуренцію та боротися з усіма проявами антиконкурентних дій. Серед них – спроби прикрасити свою продукцію та приписати їй неіснуючі властивості, щоб отримати відчутну перевагу перед конкурентами, які ведуть змагання за покупця за правилами. Одним з ключових напрямків роботи у період спалахів будь-яких хвороб, а тим більше пандемій, стають ринки фармацевтичної продукції. Саме тому Антимонопольний комітет України посилив моніторинг здійснення державного контролю за дотриманням суб'єктами господарювання добросовісної конкуренції у сфері реклами лікарських засобів та медичних послуг, пов'язаних з лікуванням або профілактикою захворювань, спричинених коронавірусами. Зокрема, аналізувалися дії суб'єктів господарювання на предмет дотримання положень статті 15¹ Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», тобто поширення інформації, яка вводить в оману.

Застерегти, щоб не карати

Уже наприкінці березня АМКУ миттєво відреагував на запровадження карантинних заходів і перші спроби суб'єктів господарювання скористатися ситуацією для власної вигоди. Комітет вийшов з упереджувальними рекомендаціями. Головною їх метою було продемонструвати, що держава в особі Комітету активно реагуватиме на недобросовісну поведінку, використовуючи для цього всі можливі заходи.

З метою адвокатування конкуренції та запобігання порушення суб'єктами господарювання, вироб-

никами лікарських засобів та телерадіоорганізаціями, що здійснюють рекламу лікарських засобів, Комітет надав низку рекомендацій:

- від 31.03.2020 № 11-рк виробникам лікарських засобів «Утриматись від повідомлення безпосередньо та/або через іншу особу, одній, кільком особам або невизначеному колу осіб, у тому числі в рекламі, ві-

домостей про лікарські засоби, зміст яких стосується лікування та/або профілактики коронавірусів, без належного обґрунтування відповідно до чинного законодавства, зокрема без наявності офіційних рекомендацій Міністерства охорони здоров'я України щодо їх застосування, що можуть вплинути на наміри цих осіб щодо їх придбання (замовлення)»;

- від 31.03.2020 № 12-рк телерадіоорганізаціям «Утриматись від розміщення та розповсюдження реклами, зміст якої стосується лікування та/або профілактики коронавірусів, без належного обґрунтування відповідно до чинного законодавства, зокрема без наявності офіційних рекомендацій Міністерства охорони здоров'я України щодо їх застосування, що може вплинути на наміри невизначеного кола осіб щодо придбання (замовлення) лікарських засобів, товарів, послуг, що рекламуються».

Однак не лише реклама могла ввести в оману споживача. Часто маркетологи робили спроби розповісти про ефективне лікування коронавірусів на етикетках товару. Особливо гостро ця проблема стояла під час торгівлі антисептичними засобами, попит на які значно перевищував пропозицію. Виробники намагалися видати за «вбивцю вірусів» ледь не звичайну воду.

Тож вже за кілька днів Комітет надав виробникам ліків, антисептичних та стерилізуючих засобів рекомендацію, якою застеріг суб'єкти господарювання

від поширення неправдивої, неповної або неточної інформації про антисептичні чи дезінфекційні властивості спреїв, розчинів, гелів, серветок та інших засобів, а також про їхню здатність знищувати віруси, у тому числі й COVID-19, з метою приваблення споживачів. Адже буквально за кілька днів до ухвалення відповідного рішення Міністр охорони здоров'я під час зустрічі з представниками українських фармацевтичних компаній зазначив, що наразі в Україні процедуру реєстрації антисептичних та стерилізуючих засобів законодавчо заблоковано. Тоді Уряд лише збирався спростити зазначену процедуру для боротьби з коронавірусом. АМКУ попередив виробників, що поширенням інформації (на упаковках, етикетках, в рекламі, інформаційних повідомленнях тощо), яка вводить в оману споживачів, зокрема може вважатися:

• стимулювання споживачів до придбання продукції шляхом викладення інформації із використанням похідних від Коронавірус / COVID слів та/або візуального зображення вірусу без достатніх підстав;

• поширення необґрунтованої інформації щодо здатності товару впливати на віруси, у тому числі COVID-19, чи підвищення імунітету;

• зазначення інформації щодо властивостей засобу, що не відповідає інформації, зазначеній у технологічній документації;

• відсутність або недостатня кількість діючої речовини у складі засобу;

• поширення оманливої інформації про час ефективної дії, мінімально необхідної кількості засобу тощо;

• поширення

інформації, що засіб знешкоджує конкретний відсоток бактерій (95%, 99%, 99,9% тощо) за відсутності відповідних випробувань;

• відсутність дозвільних документів, наданих уповноваженими органами.

Не меншою проблемою стало різке зростання вартості медичних препаратів, масок та дезінфікуючих засобів. Ці товари майже миттєво зникли з продажу. А вартість тих, які з'являлися, перевищувала попередню ціну подекуди на порядок. Тож вони були недоступні для більшості українців. При цьому жодних обґрунтованих причин – зростання курсу долара, підвищення собівартості виробництва, значного

підвищення вартості логістики – не спостерігалось. Саме тому АМКУ надав учасникам фармацевтичних ринків обов'язкові для розгляду рекомендації

про здійснення заходів, спрямованих на запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, а саме: утриматися від будь-яких дій, які призведуть до зростання цін товару, що імпортується, та товару вітчизняного виробництва (в частині впливу на ціну імпортованої складової у виробництві), у темпах, що випереджає зростання курсу іноземної валюти.

Багаторічний досвід досліджень і розслідувань Комітету у сфері фармацевтики засвідчує, що зміна курсу валют є одним з основних чинників, які впливають на ціну лікарського засобу на полицях аптек.

В умовах пандемії коронавірусу COVID-19, на жаль, зростають ризики вчинення як окремими учасниками фармацевтичних ринків, так і групами учасників дій, які можуть призвести до економічно необґрунтованого підвищення цін на лікарські засоби, або штучного створення дефіциту товарів. Важливо, що Комітет закликав усіх учасників ринку мінімізувати ризики негативного впливу зміни курсу валют на ціну ліків та застосовує рекомендації на кожній з ланок просування ліків до споживача.

Рекомендації отримали 53 суб'єкти господарювання.

Ліки від хитрощів

Однак не всі компанії адекватно реагували на рекомендації загального характеру. Частина з них все ж робила спроби обійти встановлені норми, сподіваючись чи то на вдачу, чи то на те, що Комітет не буде всерйоз займатися цими питаннями.

Тому для багатьох виявилось сюрпризом, що в АМКУ знали про випадки недобросовісної поведінки учасників фармацевтичних ринків. Відповідь на такі випадки була швидка й рішуча – як того вимагало чинне законодавство.

Антимонопольний комітет провів масштабне дослідження. Його старту посприяли численні звернення депутатів різних рівнів, представників органів місцевого самоврядування, громадських організацій та громадян. Усі ці звернення стосувалися суттєвого зростання цін на медичні маски. І це при тому, що вимагалось їх обов'язкове використання відповідно до рекомендацій ВООЗ та постанов Уряду,

спрямованих на запобігання поширенню гострої респіраторної інфекції, викликаній коронавірусом COVID-19.

За результатами цього дослідження було встановлено, що ситуація, яка склалася наприкінці січня 2020 року, характеризувалась відсутністю балансу на ринку. Попит на маски став суттєво перевищувати наявну на ринку пропозицію.

Водночас стало відомо, що ТОВ «БаДМ» має структурні ознаки монопольного становища на загальнодержавному ринку постачання оптових партій лікарських засобів у широкоасортиментному наборі, велику кількість договірних відносин з аптеками.

Це відображалось у значних порівняно з іншими обсягах реалізації фармацевтичних товарів у роздрібну торгівлю. Усвідомлюючи обмежені можливості вітчизняного виробництва й труднощі імпорту, відсутність державного регулювання, а головне – за умови суттєвого підвищення попиту у зв'язку з

Проте, вказаний препарат є звичайним фітоконцентратом, не є зареєстрованим лікарським засобом, а його дія на коронавірус ніяким чином не підтверджена компетентними органами.

Зважаючи на нетривалість поширення цієї інформації в Інтернет, Комітет надав Науково-виробничому товариству з обмеженою відповідальністю «Еко-мед» обов'язкові до виконання рекомендації №

20-рк «Усунути причини виникнення порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції у вигляді поширення інформації про імуномодулятори власного виробництва, зміст якої стосується їх ефективності та дієвості при профілактиці захворювань, спричинених коронавірусами, без належного обґрунтування відповідно до чинного законодавства, зокрема без наявності офіційних рекомендацій Міністерства охорони здоров'я України щодо їх застосування, й умови, що йому сприяють».

Окрім цього, Комітет виявив в мережі інтернет та соціальних мережах розміщення інформації, що профілактика коронавірусу здійснюється методом озонотерапії – методу лікування із застосуванням медичного озону.

Однак і цього разу дослідження комітету виявило: твердження про те, що озонотерапія є ефективним профілактичним засобом захворювання COVID-19, спричиненого коронавірусом SARS-CoV-2, не мало належного наукового підтвердження.

Проте, приватне підприємство «Медичний Центр «Аль-

COVID-19, ТОВ «БаДМ» підвищило відпускні ціни на маски. Метою такого кроку було саме отримання додаткових доходів. Адже він був здійснений при збереженні закупівельних цін та за наявності значних їх залишків. У зв'язку з цими фактами Комітет розпочав розгляд справи за ознаками вчинення «БаДМ» порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 1 частини другої статті 13 та пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції» у вигляді встановлення таких цін реалізації товару, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку.

Комітет також виявив у мережі інтернет інформацію про ефективність біологічно активної добавки, а саме імуномодулятора «Джерело», при лікуванні коронавірусу та наявності у ньому відповідних лікувальних властивостей.

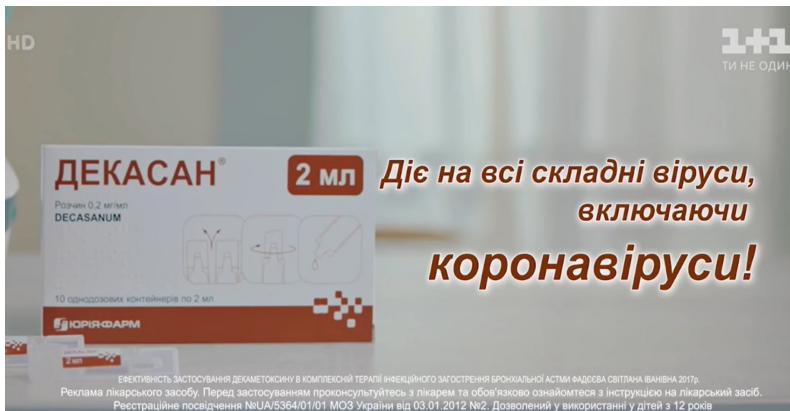
тернатива» поширювало на своєму сайті, у соціальних мережах та через смс-повідомлення інформацію про те, що озонотерапія є профілактикою зазначеного захворювання.

У зв'язку з наведеним, 9 квітня Комітет надав приватному підприємству «Медичний Центр «Альтернатива» обов'язкові для виконання рекомендації № 19-рк «Припинити дії щодо поширення інформації про профілактику гострої респіраторної

хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, озонотерапією, без належного обґрунтування відповідно до чинного законодавства, зокрема, без офіційних рекомендацій Міністерства охорони здоров'я України».

Також, через вплив на широке коло споживачів, Комітет розпочав дві справи за ознаками вчинен-

но звіт державної установи «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л.В. Громашевського» Національної академії медичних наук України. Однак аналіз цього документа продемонстрував, що він стосується вивчення антивірусної активності препарату Протефлазид на моделі коронавірусу свиней. Та й то не справжній, а комп'ютерний. І тут виникає резонне питання, за кого своїх потенційних клієнтів вважають виробники? Про здатність лікувати коронавіруси виробники також згадували в численних листах до медичних установ та пропонували надати препарат медикам як гуманітарну допомогу. Хороший маркетинговий хід для лікарського засобу, пряма реклама якого заборонена законодавством. Адже лікарі можуть радити його своїм пацієнтам. А ті, в свою чергу, віддаватимуть від 300 гривень за пляшечку трав'яної настоянки на спирту, сподіваючись вилікуватися від SARS-CoV-2 чи уникнути зараження небезпечним вірусом.

Показаннями для застосування лікарського засобу «ПРОТЕФЛАЗИД®» згідно з інструкцією є лікування

САМОЛІКУВАННЯ МОЖЕ БУТИ ШКІДЛИВИМ ДЛЯ ВАШОГО ЗДОРОВ'Я

ня порушень законодавства ТОВ «Юрія-фарм» та ТОВ «Науково-виробнича компанія «Екофарм», які стосувалися просування лікарських засобів «Декасан» та «ПРОТЕФЛАЗИД®» відповідно.

ТОВ «Юрія-фарм» у рекламі зазначало, що лікарський засіб «Декасан» діє на всі віруси, включаючи коронавіруси.

Та навіть у інструкції до цього засобу написано, що показанням для його застосування є: лікування гнійничкових бактеріальних та грибкових захворювань шкіри, мікробної екземи, гнійно-запальних уражень м'яких; стоматологічні захворювання тощо.

Серед наведених показань була відсутня будь-яка інформація щодо можливості застосування «Декасану» при захворюваннях, спричинених коронавірусами. Тобто, можна дійти висновку, що поширена в Ролику інформація не відповідає фактичним властивостям засобу, а тому є неправдивою.

Інший виробник – ТОВ «Науково-виробнича компанія «Екофарм» – у сюжеті телеканалу «Україна» розповідало, що їхній препарат «...може зупинити китайський коронавірус...». У сюжеті також зазначено, що «...екстракт із трави щучки дернистої та війника наземного – це саме ці складові, які мають забезпечити від коронавірусу...». А експерти навіть наголошували, що «...діюча речовина повністю блокує вірус...». Схожа інформація була поширена й на веб-сайті виробника.

Що цікаво, на сайті компанії навіть розміще-

захворювань та профілактика рецидивів, спричинених низкою збудників хвороб. Однак серед наведеного кола показань відсутні будь-які згадки про SARS-CoV-2. Відповідно й поширена інформація є неправдивою.

Насправді ж найкращими ліками від таких хитрощів фармацевтичних компаній є накладені Антимонополюним комітетом у повній відповідності до вимог чинного законодавства штрафи за спроби обдурити мільйони нажаханих смертельною хворобою українців.

АМКУ прийняв рішення, якими виробника «Декасану» за спроби ввести в оману українців зобов'язали сплатити штраф у понад півмільйона гривень. А з ТОВ НВК «Екофарм» «ПРОТЕФЛАЗИД®», який не припинив вводити в оману українців, буде сягнуто 3,2 млн грн.

3,7 МЛН ГРН

ШТРАФИ ЗА

ФЕЙКОВІ ЛІКИ

ВІД COVID - 19

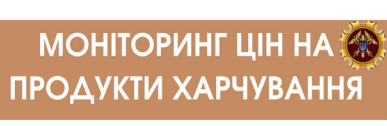

ЦІНОВА СПРАВЕДЛИВІСТЬ

Одразу після початку запровадження карантинних заходів та закриття значної частини торгових точок вся Україна опинилася у неприємній ситуації – почали зростати ціни на їжу, в тому числі й на соціально значущі товари.

Антимонопольний комітет України стрімко відреагував на незвичну ситуацію та використав наявні в його руках механізми впливу на мережі роздрібної торгівлі, щоб стримати необґрунтоване здорожчання продуктів харчування.

16 березня 2020 року за дорученням Голови Комітету територіальними відділеннями АМКУ запроваджено щоденний моніторинг цін на основні групи продуктів харчування. Його мета – контроль за станом конкуренції на ринках роздрібної торгівлі продуктами харчування й за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції.

До переліку товарів, які увійшли до моніторингового списку – найбільш популярні та затребувані серед українців позиції.

У межах проведення щоденного моніторингу, територіальними відділеннями Комітету надано рекомендації торговельним мережам щодо дотримання законодавства про захист економічної конкуренції під час встановлення роздрібних цін на продукти харчування тривалого зберігання.

Такі кроки дали можливість стримати різке зростання вартості продуктів харчування та скоротити період, коли на критичні товари виставлялися завищені ціни. Учасники ринку зважили на рекомендації органів АМКУ та привели ціники до ринкових рівнів. Таким чином Комітет домогся справедливості та виступив єдиним захисником прав мільйонів українців у період коронавірусної турбулентності.

ВІРТУАЛЬНА ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Незважаючи на карантин, державні органи та установи мали й надалі забезпечувати безперебійну роботу. Адже на них покладена надзвичайно важлива місія – не дати зупинитися всім процесам у державі, щоб після завершення карантину країна могла повернутися до нормального життя і економічного зростання.

Одним з ключових напрямків роботи Комітету є розгляд скарг у сфері публічних закупівель. Для того, щоб зрозуміти, наскільки важливим є цей напрямок, досить поглянути на статистику. У 2017 році – першому повному році виконання Антимонопольним комітетом України нових для нього обов'язків з розгляду скарг у сфері публічних закупівель – Комітет розглянув трохи більше 5,7 тис. справ. Минулого року цей показник вже перевищив 11 тисяч. Фактично за три роки кількість роботи у цьому напрямку подвоїлася. Ця тенденція зберігається і цього року. У квітні до комітету щоденно у середньому надходило на 17% більше скарг, ніж у грудні попереднього року. А порядок денний колегій подекуди нараховує до 100 питань, кожне з яких треба розглянути й прийняти зважене та відповідальне рішення.

Тому з початком дії карантину Антимонопольний комітет змінив порядок участі сторін у засі-

даннях Постійно діючих адміністративних колегій з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель.

З першого дня карантину роботу кожної з двох постійно діючих колегій можна було бачити у прямому ефірі завдяки відеотрансляціям на відповідних сторінках у соціальній мережі Facebook. Це забезпечило як виконання вимоги чинного законодавства щодо можливості сторін брати участь на засіданнях, так і ще більшу прозорість роботи органу оскарження.

Колегія 1

Колегія 2

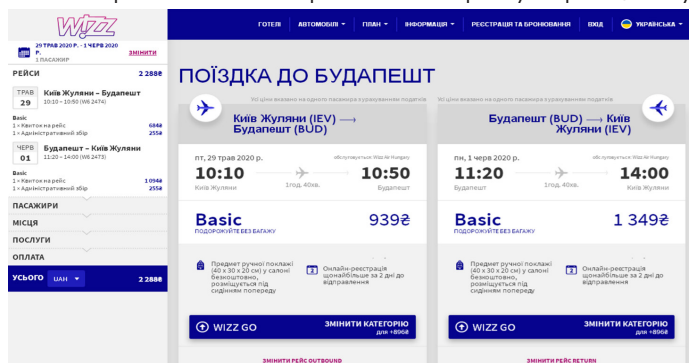
Згодом було організовано трансляцію у зручному та звичному для мільйонів громадян форматі на відповідних каналах колегій в Youtube. Разом з тим більшість співробітників АМКУ, наявність яких на робочих місцях не була критичною, отримали можливість працювати з дому.

ФАЛЬСТАРТ НА ЗЛІТНІЙ СМУЗІ

У той час, коли вся країна жила під карантинними обмеженнями, авіаперевізники вирішили трохи заробити та почали продавати квитки, не дочекавшись офіційного підтвердження послаблення карантину. При цьому вони «забували» вказати, що жодної гарантії вильоту українці, які купили такі квитки, не мають. Так само як промовчали про відсутність опції з повернення грошей за виліт, якого не відбулося. Отже порушники отримували конкурентні переваги перед тими перевізниками, які чесно говорили про неможливість здійснювати перельоти до закінчення карантину та відкриття кордонів між країнами.

Дослідження, яке здійснив Комітет в рамках цієї справи, продемонструвало, що на такий крок пішла значна частина компаній, які працювали на українському ринку.

Авіаперевізники здійснювали поширення інформації про можливість купівлі авіаквитка на регулярні авіарейси сполученням між Україною та іншими країнами з 23 травня 2020 року. При цьому

The screenshot shows the Wizz Air website interface. At the top, there's a navigation bar with links like 'ГОТЕЛІ', 'АВТОМОБІЛІ', 'ПІДІЇ', 'ІНФОРМАЦІЯ', 'РЕЄСТРАЦІЯ ТА БРОНЮВАННЯ', 'ВІД', and 'УКРАЇНСЬКА'. Below this, a search bar shows 'ПОІЗДКА ДО БУДАПЕШТ' (Flight to Budapest). The main content area displays flight options from Kyiv (IEV) to Budapest (BUD) for the date 29.05.2020. Two flight options are shown: one at 10:10 and another at 11:20. Both flights are operated by Wizz Air and have a price of 939€ and 1349€ respectively. The interface also includes filters for 'БАЗИС' (Basic) and 'ПАСАЖИРИ' (Passengers), and a 'УСЬОГО' (Total) section showing a price of 2388€.

Wizz Air – відкрила бронювання квитків з Києва, Запоріжжя, Львова, Одеси і Харкова з 23 травня 2020 року.

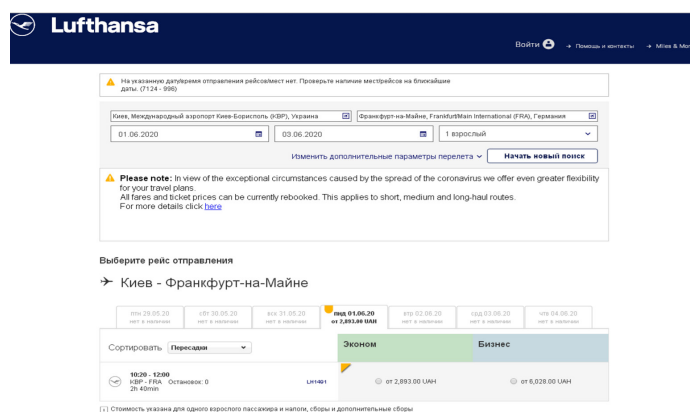
вони не зазначали, що карантинні обмеження на здійснення регулярних авіарейсів між Україною та іншими країнами можуть бути подовжені на невизначений термін, у зв'язку з чим здійснення регулярного рейсу буде неможливим.

На переконання Комітету, така інформація могла ввести в оману споживачів, оскільки могла бути сприйнята як гарантоване відновлення регулярного авіасполучення між Україною та іншими країнами. А це повністю не відповідало дійсності.

Крім цього, деякі авіаперевізники, за результатами скасування рейсів, пропонували споживачам авіапослуг на власних сайтах лише дві опції – «Змінити бронювання» та «Обміняти квиток на промокод». Відшкодування вартості перевезення, якою могли б скористатися пасажирів для повернення коштів за невикористані квитки у зв'язку зі скасуванням рейсів, форма зворотного зв'язку не передбачає.

Саме тому АМКУ надав авіаперевізникам обов'язкові для розгляду рекомендації:

- Утриматись від поширення неповної інформації, зміст якої стосується продажу квитків з 23 травня 2020 року та здійснення регулярного авіасполучення між Україною та іншими країнами,

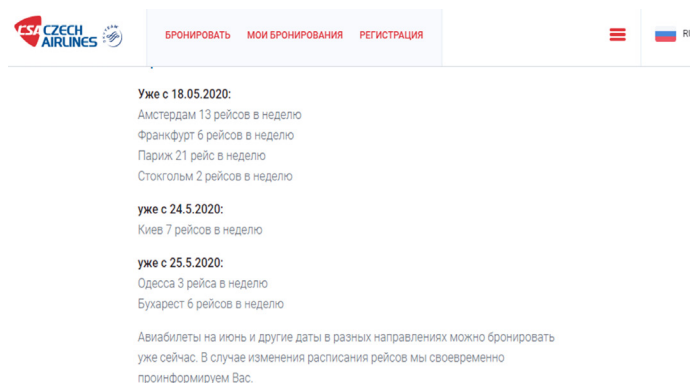

The screenshot shows the Lufthansa website interface. At the top, there's a navigation bar with links like 'Війти', 'Поміти і кошик', and 'Мій профіль'. Below this, a search bar shows 'Lufthansa' and 'Війти'. The main content area displays flight options from Kyiv (IEV) to Frankfurt (FRA) for the date 01.06.2020. Two flight options are shown: one at 10:20 and another at 11:20. Both flights are operated by Lufthansa and have a price of 2,893.00 UAH and 6,528.00 UAH respectively. The interface also includes filters for 'Економ' (Economy) and 'Бізнес' (Business), and a 'УСЬОГО' (Total) section showing a price of 2,893.00 UAH.

Lufthansa – планувала частково відновити перевезення з України з 1 червня. Можна було забронювати квитки рейси з Києва до Берліна та Франкфурта.

в той час як офіційна інформація про відкриття авіасполучення між країнами не підтверджена компетентними органами обох країн.

- Надавати споживачам повну та актуальну інформацію про неможливість здійснення регулярного рейсу, у разі якщо авіасполучення між Україною та іншими країнами не буде відкрито.
- Надавати споживачам авіапослуг повні та доступні відомості про всі варіанти обслуговування

The screenshot shows the Czech Airlines website interface. At the top, there's a navigation bar with links like 'БРОНЮВАТИ', 'МОЇ БРОНЮВАННЯ', and 'РЕЄСТРАЦІЯ'. Below this, a search bar shows 'Czech Airlines' and 'БРОНЮВАТИ'. The main content area displays flight options from Prague (PRG) to Kyiv (IEV) for the date 18.05.2020. Two flight options are shown: one at 10:20 and another at 11:20. Both flights are operated by Czech Airlines and have a price of 2,893.00 UAH and 6,528.00 UAH respectively. The interface also includes filters for 'Економ' (Economy) and 'Бізнес' (Business), and a 'УСЬОГО' (Total) section showing a price of 2,893.00 UAH.

Czech Airlines – повідомила на власному сайті про те, що з 24 травня 2020 року відновить рейси до Києва (7 рейсів на тиждень), а з 25 травня 2020 року – до Одеси (3 рейси на тиждень).

я, що передбачені Авіаційними правилами, зокрема шляхом розміщення на власному сайті інформації щодо відшкодування вартості авіаквитків у зв'язку зі скасуванням рейсів.

Рекомендації отримали: Air Baltic, LOT, Belavia, Turkish Airlines, Lufthansa, Czech Airlines, Wizz AIR, Ryanair, Qatar Airways, MAY, SkyUp та Windrose.

КОМІТЕТСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ДЛЯ ТОРГІВЦІВ ПАЛЬНИМ

Український ринок пального завжди перебував під особливою увагою конкурентного відомства. Стабільно високий попит і непогана прибутковість призводили до того, що саме у цьому сегменті бізнесу українці неодноразово спостерігали за ціновими аномаліями, коли ціни на пальне зростали під час здорожчання нафти і не падали під час зниження вартості чорного золота.

Наприкінці минулого року Комітет надав основним гравцям ринку пального рекомендації щодо встановлення роздрібних цін на рівні, який існував би за умов значної конкуренції на ринку. Надання рекомендацій було обумовлене встановленням завищених цін на АЗС, що йшло у розріз із об'єктивними ціноутворюючими факторами. Роз'яснення дали майже миттєвий ефект – ціни на стелах заправних станцій знизилися на 8%.

Однак оператори ринку так і не надали інформацію, яка б підтверджувала обґрунтованість цін. Тож АМКУ прийняв рішення розпочати поглиблене дослідження стану виконання рекомендацій та відповідності дій учасників ринку вимогам законодавства про захист економічної конкуренції.

Нафтове падіння

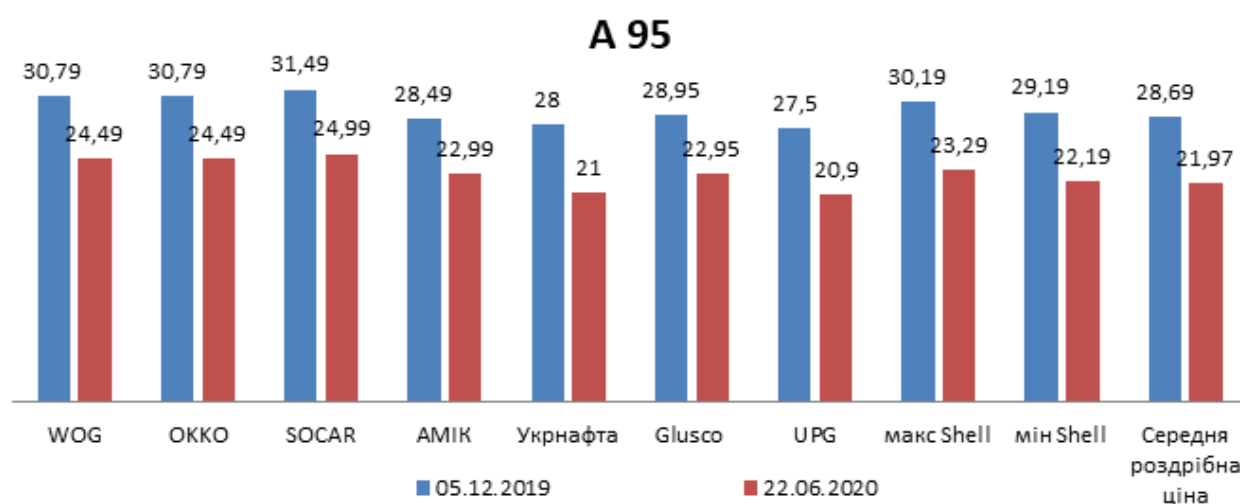
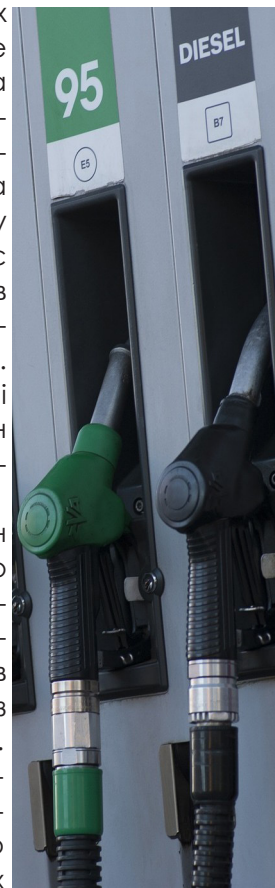
У ході дослідження було виявлено подальше зниження котирувань на нафту та нафтопродукти на європейських ринках, а також зменшення оптових цін на бензин та дизельне паливо, які сформувалися на внутрішньому ринку починаючи з січня цього року. А у березні почався справжній обвал нафтових котирувань, спричинений демаршем Росії, яка відмовилася зменшувати обсяги видобутку в рамках ОПЕК+, та значним скорочення попиту на на-

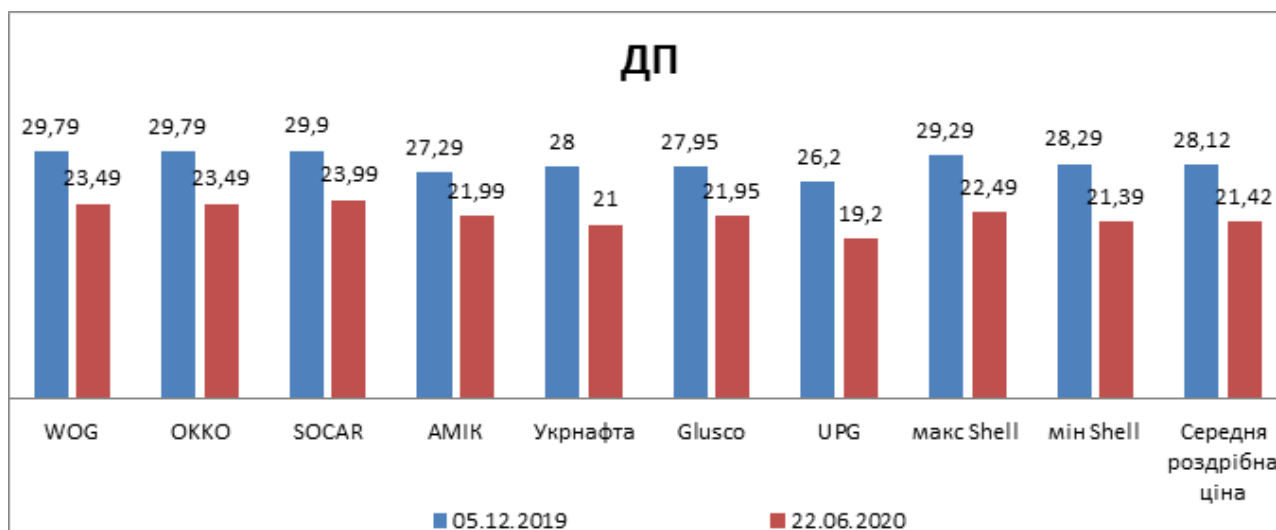
фту та нафтопродукти через пандемію коронавірусу, яка тоді лютувала в Китаї та набирала сили у інших регіонах.

Від січня до квітня вартість нафти впала на 71% – з 66 доларів США до 19 доларів. Також було зафіксоване зменшення оптових цін на бензин та дизельне паливо, які сформувалися на внутрішньому ринку. Середні ціни крупного опту на бензин марки А-95 знизилися на 36,13%. Трохи менше втратив у ціні дизель – 33,18%. Водночас стели заправних комплексів не поспішали радувати клієнтів раптовим здешевленням. Так з січня по квітень середні роздрібні ціни на 95-й бензин знизилися на 12,64%, а на дизель – на 13,16%.

Оскільки зниження оптових цін не знайшло пропорційного відображення у зміні вартості для споживачів, 31 березня 2020 року Комітет ініціював проведення низки зустрічей з представниками мереж АЗС. Учасники ринку дали пояснення щодо поточної ситуації із ціноутворенням. Та, що найголовніше, більшість із них погодилися з висновками АМКУ про наявність потенціалу до подальшого зниження цін.

Проактивна позиція Антимонопольного комітету в цьому питанні простимулювала ключових гравців ринку відновити баланс та встановити справедливий

роздрібні ціни на всі види пального.

Впродовж квітня 2020 року Антимонопольний комітет зафіксував зниження роздрібних цін на бензин А-95 та дизельне пальне до 2 гривень за літр. А з початку року середня вартість одного літра 95-го бензину втратила 5,33 грн, або 19,5 %, а дизпальне подешевшало на 5,41 грн/л (-20,2 %).

На початку травня бензин марки А-95 можна було придбати за ціною від 17,45 грн/л (бренд «Авантаж7») до 25,99 грн/л (бренд «SOCAR»). Ціни на дизель коливалися від 16,70 грн/л (бренд «Фактор») до 24,99 грн/л (бренд «SOCAR»).

ЦІНОВИЙ МІНІМУМ

А-95
17,45

ДТ
16,70

АМКУ

Забезпечити більше зниження ціни, відповідно до зміни вартості чорного золота, завадили цілком об'єктивні фактори.

Один з них полягає у тому, що частка вартості нафти у ціні на пальне за експертними оцінками не перевищує 50%. Інші – акцизи, логістичні витрати, забезпечення роботи АЗС, які залишилися незмінними.

Разом з тим саме у березні почалося зростання курсів іноземних валют. Якщо 1 березня офіційний курс долара становив 24,56 грн, а євро – 26,92 грн, то вже 31 березня вартість американської валюти перевищила 28 грн за долар, а євро зовсім трохи не дотягнуло до 31 грн. З урахуванням того, що в Україні виробляється трохи більше 17% пального, а на імпорт припадає понад 82%, така зміна курсу не могла не позначитися на динаміці зниження вартості пального на вітчизняних АЗС.

У середині квітня ключовим гравцем на нафтовому ринку вдалося домовитися про скорочення видобутку. Потроху почав відновлюватися й попит, адже

Китай – лідер серед імпортерів нафти – оголосив про відновлення виробництва. Тож уже з перших днів травня світові ціни на нафту марки Brent, а також ціни на нафтопродукти відповідно до Європейських біржових котировок (Platts) потроху поповзли вгору.

Цінове плато

Натомість у мережах АЗС станом на кінець червня роздрібні ціни на пальне залишаються на доволі низькому рівні. Для прикладу, з 5 грудня, коли Комітетом були надані рекомендації ТОВ «ВЕСТ ПЕТРОЛ МАРКЕТ» (бренд WOG), ТОВ «ОККО-РІТЕЙЛ» (бренд ОККО), ПАТ «УКРНАФТА» (бренд UKRNAFTA), ПП «АМІК Україна» (бренд AMIC Energy), ТОВ «Альянс Холдинг» (бренд SHELL), ТОВ «СОКАР ПЕТРОЛЕУМ» (бренд SOCAR), ПП «Укрпалетсистем» (бренд UPG), ТОВ «ГЛУСКО Рітейл» (бренд GLUSCO), ми бачимо чимале падіння як середньої вартості так і мінімальних значень:

- середні роздрібні ціни на бензин марки А-95 знизилися на 6,72 грн/л (з 28,69 грн/л до 21,97 грн/л);

- середні роздрібні ціни на дизельне паливо знизилися на 6,70 грн/л (з 28,12 грн/л до 21,41 грн/л). При цьому бензин марки А-95 можна придбати за ціною від 17,80 грн/л (бренд Marshal) до 24,99 грн/л (бренд SOCAR), а дизельне пальне від 16,80 грн/л (бренд Marshal) до 23,99 грн/л (бренд SOCAR).

Наразі у споживача є можливість вибору серед значної кількості суб'єктів господарювання, що реалізують пальне, в тому числі, за ціновим критерієм.

Незважаючи на це Комітет продовжує відслідковувати ситуацію на ринку нафтопродуктів. У разі виявлення в діях учасників ринків роздрібною торгівлі високооктановими бензинами та дизельним паливом ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції, Комітетом буде вжито відповідних заходів.

ПРИВЕДЕННЯ КОМУНАЛЬНИКІВ ДО ТЯМИ: АМКУ РЕКОМЕНДУВАВ ЗНИЗИТИ ТАРИФИ НА ОПАЛЕННЯ ТА ГАРЯЧУ ВОДУ

Минулого року НАК «Нафтогаз України» подавав українцям приємну новину та перед початком опалювального сезону значно знизив ціну природного газу для теплопостачальних організацій. Вартість блакитного палива, яке отримували теплопостачальні організації для виробництва теплової енергії протягом другого півріччя 2019 року знизилася з 5553 грн за тисячу кубометрів у червні до 4276 грн у грудні минулого року без врахування націнки постачальника та тарифів на розподіл та транспортування.

Фактичне зниження цін на газ на 23 відсотки мало б стати достатньою підставою для суттєвого зменшення нарахувань споживачам. Та щоб привести комунальників до тями й не дати наживатися за рахунок мільйонів громадян довелося втручатися державі.

З метою забезпечення захисту прав споживачів під час отримання послуг з централізованого опалення та постачання гарячої води та забезпечення справедливої вартості відповідних послуг Кабінет Міністрів України 24 грудня 2019 року прийняв постанову № 1082 «Деякі питання нарахування (визначення) плати за теплову енергію та послуги з централізованого опалення, централізованого постачання гарячої води для споживачів у зв'язку із зміною ціни природного газу».

Услід за Урядом удару по комунальних монополістах на місцях завдав Антимонопольний комітет України. З метою запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції 17 січня 2020 року Комітет на-

дав обов'язкові для розгляду рекомендації 41 суб'єкту господарювання та 30 органам місцевого самоврядування:

- змінити розмір нарахувань споживачам за теплову енергію, послуги з централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води у зв'язку із зміною для них ціни природного газу протягом опалювального періоду 2019/2020 року;

- забезпечити своєчасне інформування споживачів про здійснені заходи щодо зміни розміру нарахувань споживачам за теплову енергію, послуги з централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води, шляхом розміщення інформаційного повідомлення на офіційному веб-сайті органу місцевого самоврядування та/або на власному сайті;

- забезпечити здійснення у повному обсязі перерахунків усім категоріям споживачів за ненадані, надані не в повному обсязі та/або невідповідної якості послуги, а також за послуги, що надавались у меншому обсязі, ніж визначений для тепло-

постачання об'єктів з урахуванням, що середньомісячна температура зовнішнього повітря вище зазначеної в нормативних документах, протягом місяця з дати завершення опалюваного періоду 2019/2020 року.

Цей крок мав потужний фінансовий ефект для всієї держави. 3 січня по травень 2020 року загальна сума здійснених перерахунків плати за послуги з централізованого опалення та гарячої води перевищила 3 млрд грн.

РОБОТА АМКУ З ОРГАНАМИ ВЛАДИ

Рекомендації Мінекономіки щодо забезпечення конкуренції під час закупівель бензинів, дизелю, мазуту та скрапленого газу

Початок року ознаменувався суттєвим зростанням кількості скарг, які стосувалися порушень законодавства у сфері публічних закупівель щодо товарів за напрямком «Нафта і дистилати». Якщо 2019 року до Комітету надійшло 265 скарг щодо дій замовників за цим напрямком, то лише за перший квартал 2020-го – 95 скарг, або понад третина від минулорічного показника. У зв'язку із соціальною важливістю закупівель, а також пріоритетністю досліджень ринків торгівлі високооктановими бензинами, дизельним паливом, мазутом та скрапленим газом АМКУ почав поглиблене дослідження цього питання. Метою цієї роботи було встановлення дійсних обставин, що створюють умови для можливої неефективної конкуренції при здійсненні публічних закупівель.

Проведений аналіз чітко продемонстрував, що замовники мають можливість встановлювати дискримінаційні умови у тендерній документації щодо закупівлі нафтопродуктів та пального. Спеціалісти Комітету також визначили типові приклади надмірності вимог, які висувають замовники у тендерній документації. Серед них:

- Вимога щодо наявності в учасника саме власної або орендованої матеріально-технічної бази (АЗС, паливно-мастильних складів тощо). І це при тому, що продаж нафтопродуктів із використанням карток або талонів на пальне не передбачає наявності у продавця розгалуженої мережі саме власних або орендованих АЗС, а здійснюється через партнерські АЗС.

- Вимога щодо відстані розташування АЗС

потенційних учасників, на яких буде здійснюватися заправка автотранспорту замовника (наприклад, не більше 7 км, або не більше 1 км) без належного обґрунтування таких умов.

- Вимога щодо наявності в учасників торгів ліцензій на право здійснення господарської діяльності саме із роздрібною торгівлю паливом. Разом з тим продаж нафтопродуктів із використанням карток, талонів тощо на пальне не передбачає наявності у продавця розгалуженої мережі саме власних або орендованих АЗС. Зазначені вимоги порушують основні принципи здійснення закупівель, визначені Законом «Про публічні закупівлі». Серед них: добросовісна конкуренція серед учасників, максимальна економія та ефективність, відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель, недискримінація учасників, об'єктивна та неупереджена оцінка тендерних пропозицій.

З метою формування конкурентного середовища на цьому ринку Антимонопольний комітет України надав Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільськогосподарства України обов'язкові для розгляду рекомендації. Міністерству слід вжити заходів щодо вдосконалення порядку визначення у тендерній документації вимог до учасників процедур закупівель за кодом класифікації ДК 021:2015 - 09130000-9 – Нафта і дистилати. Зокрема, але не виключно, шляхом розробки методичних рекомендацій і методологічних роз'яснень або ж внесення змін до Примірної тендерної документації.

Листом від 19 травня 2020 року Мінекономіки повідомило, що надані Комітетом Рекомендації будуть розглянуті під час розроблення відповідних методологій, а також враховані при підготовці узагальнених відповідей щодо складання замовниками тендерної документації.

Рекомендації Мінекономіки забезпечити створення держреєстрів у сфері органічного виробництва

Ринок української органічної продукції хоч і є доволі молодим, однак він демонструє постійне зростання і досить швидко розвивається. Асортимент продукції, що пропонується під позначенням «organic», доволі широкий.

Наразі споживачам доступні косметика і побутова хімія, мед і крупи, борошно і пластівці, джеми і напої, олії і молочні продукти, а також багато інших найменувань продукції.

Обираючи серед значної кількості товарів з позначками, які вказують на органічне походження продукції, ми як споживачі, в першу чергу, керуємось інформацією, заявленою виробником. Зокрема назвою та характеристиками відповідного товару на його упаковці. Кожен з нас сподівається отримати продукт, який буде повністю відповідати нашим потребам і матиме відповідне підтвердження щодо своєї органічності.

Проте на ринках продукції існує певна проблема, пов'язана із некоректністю використання написів, які вказують на органічність товару, який ми бачимо на полицях.

Так, чинним законодавством України встановлена низка вимог, як до суб'єктів, які здійснюються виробництво чи реалізацію органічної продукції, так і до суб'єктів, котрі проводять відповідну їх оцінку (сертифікацію).

Незважаючи на ці вимоги, вказані суб'єкти не в змозі їх виконати. Причина такого стану речей доволі банальна – відповідні державні реєстри фактично не функціонують. Тому виробники не можуть повністю пройти процедуру оцінки як цього вимагає держава. Через це жоден з суб'єктів, який продає органічні товари, не сертифікований згідно із законодавством у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції.

Подальша неврегульованість та фактична відсутність порядку визнання осіб, які здійснюють виробництво/сертифікацію органічної продукції, може сприяти наданню неправомірних конкурентних переваг одним суб'єктам перед іншими.

Відповідно до чинного законодавства саме на Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України покладено повноваження із забезпечення ведення відповідних державних реєстрів.

У зв'язку з цим можна зазначити, що у діях Міністерства містяться ознаки порушення у вигляді

бездіяльності щодо створення та ведення відповідних реєстрів.

Виходячи з цього, Комітет 9 квітня надав Мінекономіки обов'язкові для розгляду рекомендації припинити бездіяльність у вигляді незабезпечення створення та ведення:

- Державного реєстру операторів, що здійснюють виробництво продукції відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції;

- Державного реєстру органів сертифікації у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції;

- Державного реєстру органічного насіння і садивного матеріалу

Міністерству також рекомендовано усунути причин виникнення цього порушення й умов, що йому сприяють.

Рекомендації Мінекономіки щодо закупівель електроенергії

Ринок електроенергії згадується чи не найпершим, коли підіймається питання монополій в Україні. Зазвичай мова йде про генерацію, постачання, імпорт (або його відсутність). Однак є й інша сторона медалі – споживачі електроенергії.

І досить часто вони, свідомо чи несвідомо, підтримують ситуацію, яка склалася на цьому ринку. Мова про організації та установи, які купують електроенергію за бюджетні (тобто, наші з вами) кошти через систему публічних закупівель.

І замовляючи товар, у цьому випадку електроенергію, на майданчику Prozorro, виписують до постачальників такі вимоги, яким можуть відповідати тільки найкрупніші гравці на ринку. Приклади таких вимог:

1. Продавець електроенергії має бути постачальником універсальної послуги (визначеним законом електропостачальником, як правило, найкрупнішим гравцем на відповідній території). Однак купівля електроенергії саме у цих організацій є не обов'язком, а лише правом споживача. Тобто, така вимога «викидає за борт» десятки й сотні організацій, які можуть запропонувати інші умови, ніж «ПУП», зокрема, і нижчі ціни.

2. Надання гарантійного листа про те, що потенційний постачальник не набував статусу «Дефолтного» або «Переддефолтного». Хоча насправді у випадку визнання такого статусу про це офіційно повідомляється на вебсайті Адміністратора розрахунків. Інформація там оновлюється щодня, тому перевірити відсутність в переліку учасника торгів на день закупівель можна

без додаткової вимоги надати довідку.

3. Надати інформацію та документи від операторів систем розподілу про кількість споживачів, яких постачальник обслуговує на відповідній території. Проте, якщо учасник торгів звернеться з таким запитом, оператору системи розподілу необхідний час для його опрацювання. При цьому організатори систем розподілу, будучи пов'язані відносинами контролю із постачальниками універсальних послуг, тобто, потенційними конкурентами незалежного постачальника, можуть створювати бар'єри під час надання такої довідки.

Антимонопольний комітет України як орган оскарження публічних закупівель щодня розглядає питання дискримінації учасників торгів. Вже цього року надійшло 115 скарг на публічні закупівлі електричної енергії. Усунення системних помилок, яких припускаються організатори таких закупівель, не лише спростить процес електропостачання, але й заощадить величезну кількість робочого часу та паперу всіх задіяних у процесі. І, головне, допуск до публічних торгів якомога більшої кількості учасників призведе до цінової конкуренції, а відтак і до здешевлення електроенергії для кінцевого споживача.

Тому Комітет ухвалив обов'язкові до розгляду рекомендації Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України щодо вдосконалення порядку визначення вимог до учасників процедур закупівель електричної енергії зокрема, але не виключно, шляхом розробки методичних рекомендацій/методологічних роз'яснень та/або внесення змін до Примірної тендерної документації.

Рекомендації Мінекономіки щодо вдосконалення вимог до учасників процедур закупівель продуктів харчування, послуг їдалень та кейтерингових послуг

Антимонопольний комітет України ухвалив рекомендації Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, спрямовані на вдосконалення вимог до учасників процедур закупівель продуктів харчування, послуг їдалень та кейтерингових послуг.

Міністерство має удосконалити зразки тендерної документації, розробити методичні рекомендації, методологічні роз'яснення та за потреби інші документи, які дадуть можливість покращити ситуацію у цьому напрямку.

Розглядаючи скарги, які стосуються вищезгаданих закупівель, комітет неодноразово ставав свідком того, що замовники виставляють вимо-

ги, які сприяють зловживанням при закупівлях як самим замовником, так і учасниками тендерів. Серед таких умов:

- надлишкові/додаткові вимоги в частині кваліфікаційних критеріїв, що відсікає багатьох виробників, які можуть запропонувати нижчу ціну та/або вищу якість;
- відсутність вимог, які дають можливість пересвідчитися в можливості безпечного та якісного постачання товарів, робіт, послуг;
- відсутність пунктів, які гарантують виконання умов договору;
- встановлення дискримінаційних вимог;
- демпінгування під час проведення торгів.

Також існує значна кількість неузгоджених нормативних актів, положення яких часто суперечать один одному та не дають замовникам можливості якісно підготувати тендерну документацію.

Зазначені вище передумови призводять до затягування процедури закупівлі, зриву організації харчування в навчальних та інших закладах, які фінансуються за рахунок бюджету, участі в процедурах недобросовісних учасників та неякісних послугах. Через це кошти, які виділяє держава на забезпечення харчування, використовуються неефективно. Про це свідчить, зокрема, зростання кількості скарг на процедури публічних закупівель – лише за минулий рік до Антимонопольного комітету України надійшло 382 скарги на дії замовників під час закупівель шкільного харчування.

Роботу Комітету як органу оскарження втисоко оцінюють найбільші замовники вищезазначених послуг. Так Міністерство оборони України, як орган, що забезпечує формування та реалізує державну політику в оборонній сфері, зацікавлений у забезпеченні прозорого процесу в закупівельній сфері. У міністерстві виступили з пропозицією долучити представників Збройних Сил України та Міністерства оборони України до участі у розробці методичних рекомендацій, методологічних роз'яснень, відповідно до ухвалених рекомендацій Комітету.

Рекомендації Міністерству інфраструктури розробити прозору методику розрахунку ставок портових зборів

Комітет за заявою ТОВ «СП «Нібулон» дослідив питання встановлення Міністерством інфраструктури України ставок портових зборів та знижок до них і виявив, що ці збори були затверджені за відсутності Методики розрахунку розмірів ставок портових зборів та без відповідного економічного обґрунтування.

За законом розміри портових зборів – корабельного, причального, каналного та інших – мають встановлюватись для кожного морського порту відповідно до затвердженої методики. Кошти від цих зборів спрямовуються виключно за цільовим призначенням – для фінансування утримання відповідних об'єктів.

Економічна привабливість морських портів та послуг відповідних стивідорних компаній для вантажовідправників, вантажоотримувачів і судновласників значною мірою залежить від розміру портових зборів. Високі ставки призводять до підвищення судновласниками (перевізниками) ставок фрахту, що за інших рівних умов знижує конкурентоздатність портових операторів.

Тому Комітет 6 лютого 2020 року прийняв рішення, яким визнав дії Міністерства інфраструктури України з встановлення розмірів ставок портових зборів та знижок до них за відсутності затвердженої Методики розрахунку таких зборів порушенням законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді антиконкурентних дій органу влади, які можуть призвести до спотворення конкуренції.

Комітет зобов'язав Міністерство протягом 4 місяців розробити та затвердити прозору і недискримінаційну методику розрахунку розмірів ставок портових зборів.

Наявність такої методики дозволить визначити реальний рівень ставок портових зборів, запобігатиме встановленню непрозорих, дискримінаційних та економічно необґрунтованих розмірів ставок портових зборів, отже – сприятиме розвитку конкуренції.

Наразі очікується відповідь від Міністерства інфраструктури України про стан виконання зобов'язання. Якщо Міністерством інфраструктури України не буде виконано зобов'язання, Комітет буде вживати заходи відповідно до вимог чинного законодавства.

Рекомендації Міненерго та Міжвідомчої комісії щодо надання статусу захищеного споживача та забезпечення безперервним постачанням електричною енергією об'єктів критичної інфраструктури

Запровадження карантину вимагало від держави подекуди непростих і термінових рішень. Одним з них стало прийняття законодавства, спрямованого на захист прав фізичних та юридичних осіб під час карантину. Воно, серед іншого, передбачало, що на період дії карантину та протягом 30 днів з дня його відміни забороняється припинення надання житло-

во-комунальних послуг громадянам України у разі несплати чи неповної оплати за такі послуги. Так само було заборонено нараховувати пеню та штрафи.

Однак, за певних умов, відсутність оплати послуг могла призвести до неспроможності надавачів таких послуг своєчасно розрахуватися за електроенергією. Це могло стати причиною відключення електропостачання та перебоїв у наданні громадянам послуг ЖКГ.

Низку таких послуг надають суб'єкти природних монополій. Вони не мають права вчиняти дії, які призводять до неможливості виробництва товарів, щодо яких здійснюється відповідне законодавче регулювання.

Відключення електропостачання та обмеження надання житлово-комунальних послуг можуть містити ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Водночас компанії, які надають послуги громадянам, могли б отримати статус «захищеного споживача» електроенергії, який унеможливило б відключення від енергопостачання в звичайному порядку. Та зробити це надзвичайно важко, оскільки такі підприємства як правило не відповідають встановленим вимогам.

Щоб уникнути критичної ситуації АМКУ надав рекомендації Міністерству енергетики та захисту довкілля України:

- спростити процедуру отримання статусу захищеного споживача;
- скоротити терміни для отримання статусу захищеного споживача;
- привести вимоги до банків, які надають фінансові гарантії, у відповідність до банківського законодавства;
- запровадити прозору процедуру прийняття рішення щодо доцільності надання статусу захищеного споживача.

Мініенерго також рекомендовано внести зміни до Правил про безпеку постачання електроенергії та передбачити обов'язкові заходи для гарантування постачання електрики захищеним споживачам.

Водночас Міжвідомча комісія з надання статусу захищеного споживача має оприлюднити на офіційному веб-сайті Мінекоенерго:

- інформацію про діяльність Міжвідомчої комісії, її склад, порядок роботи, оголошення про проведення засідання Міжвідомчої комісії;
- перелік та вимоги до документів, які повинні подаватися споживачами-заявниками на розгляд Міжвідомчої комісії, інформацію про строки приймання Міжвідомчою комісією документів, що подаються споживачами-заявниками, адресу, за якою подаються такі документи, контакти, за якими надаються відповідні консультації.

ДВІЧІ ЗА ПІВРОКУ УКРЗАЛІЗНИЦЯ НАМАГАЛАСЯ ЗАПРОВАДИТИ НОВАЦІЇ, НЕСУМІСНІ З КОНКУРЕНЦІЄЮ

Окремим напрямком роботи АМКУ у першому півріччі 2020 року стали справи, які стосувалися діяльності АТ «Укрзалізниця». Ключовою справою у цьому напрямку стали рекомендації транспортному монополісту доопрацювати договір про перевезення вантажів, який планувалося запровадити з 1 квітня 2020 року.

Розгляд цієї справи розпочали після того, як до Комітету зі скаргами на плани залізничників почали звертатися компанії, які відправляють вантажі залізничним транспортом. Потім до них

долучилися й відповідні об'єднання та асоціації, в тому числі Американська торгівельна палата в Україні та Європейська Бізнес Асоціація.

Усі вони зазначали, що проект нового Договору про надання послуг із організації перевезення вантажів залізничним транспортом, який АТ «Укрзалізниця» збиралося запровадити з 1 квітня 2020 року, ставить контрагентів у гірше становище, ніж вони мали відповідно до положень чинного законодавства.

Розглянувши ці заяви та проаналізувавши проект Договору, Комітет з'ясував, що окремі його умови можуть призвести до ущемлення інтересів замовників послуг.

Беручи до уваги той факт, що АТ «Укрзалізниця» є суб'єктом господарювання, що займає монопольне становище на ринку перевезення вантажів залізничним транспортом, споживачі змушені будуть навіть у разі незгоди з запропонованими умовами перевезення, укладати договори через відсутність альтернативи.

Такі дії не були б можливими за умов існування значної конкуренції на ринку. Отже, вони місти-

ли ознаки порушення у вигляді зловживання монопольним становищем на ринку перевезення вантажів залізничним транспортом.

Враховуючи епідемічну ситуацію у зв'язку з поширенням територією України та країн світу гострої респіраторної хвороби COVID-19, з 12 березня 2020 року в Україні більша частина підприємств вимушена була змінити умови роботи. Це знижувало можливість проведення подальших обговорень із представниками галузевих бізнес-асоціацій та вантажовідправниками за-

пропонованої залізничниками редакції Договору.

Тому, з метою здійснення заходів, спрямованих на запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, Комітет 26 березня надав «Укрзалізницю» обов'язкові для розгляду рекомендації:

1. Утриматись від впровадження нового Договору про надання послуг з організації перевезення вантажів залізничним транспортом, окремі умови

якого за наявності ознак монопольного (домінуючого) становища акціонерного товариства «Українська залізниця» на ринку перевезення вантажів залізничним транспортом у межах України, можуть призвести до ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання, що було б неможливим за умов існування значної конкуренції на цьому ринку.

2. Продовжити строк дії чинного Договору про надання послуг до моменту завершення доопрацювання нової редакції Договору про надання послуг з організації перевезення вантажів

залізничним транспортом з урахуванням зауважень та пропозицій до окремих його умов, наданих операторами ринку вантажних перевезень.

За результатами опрацьованих пропозицій та рекомендацій 19 травня правління правління державної компанії затвердило нову редакцію Договору. Вона була оприлюднена в останній день травня на офіційному сайті Укрзалізниці.

На колії всі мають бути рівними

Другою справою, яка стосувалася «УЗ», стали рекомендації транспортному монополісту надавати послуги з перевезення вантажів на рівних умовах. Її каталізатором стало звернення до Комітету з об'єднання підприємств «Укрметалургпром» зі скаргою на запровадження АТ «Укрзалізниця» перевезень вантажів на особливих умовах – за розкладом руху маршрутних поїздів, які мають переваги у швидкості перевезень та термінах доставки вантажів.

Під час розслідування встановлено: запровадивши такі нововведення, АТ «Укрзалізниця» створило нерівні умови перевезення для замовників послуг. Окремим вантажовласникам це дало можливість скоротити терміни доставки вантажів. Інші ж, за наявності дефіциту локомотивного парку в «УЗ» та відсутності переробної спроможності залізниць, постали перед проблемою своєчасної доставки вантажів. Такі дії могли призвести до ущемлення інтересів значної частини вантажовласників.

Об'єднання надало Комітету інформацію, яка підтверджувала наявність труднощів при транспортуванні готової продукції до пунктів призначення. У першу чергу страждали перевезення до морських портів протягом жовтня – листопада 2019 року. Фактичне невиконання АТ «Укрзалізниця» своїх зобов'язань щодо своєчасного вивезення готової продукції підприємств призвело до значного зростання складських запасів готової продукції.

Збільшення навантаження і нерівномірність прийому вантажу одержувачами та відсутність ритмічної обробки підходу потягів до портів призвели до збільшення кількості покинутих потягів на підході. Середній показник покинутих потягів у листопаді 2019 року становив 252 потяги, із них 125 – по філії «Одеська залізниця». Фактично частина вагонів стала «складами на колесах». Насичення завантаженого потоку потягів у напрямку портів Чорного моря досягло критичної межі. За окремими вагонами затримка перевищила 30 діб!

Такі дії АТ «Укрзалізниця» можуть містити ознаки порушення у вигляді зловживання монопольним становищем на ринку перевезення вантажів залізничним транспортом, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

Тому, з метою здійснення заходів, спрямованих

на запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, Комітет 28 травня надав АТ «Укрзалізниця» обов'язкові для розгляду рекомендації:

1. Не вчиняти дії, що полягають у створенні нерівних умов надання послуг з перевезення вантажів залізничним транспортом під час запровадження перевезень вантажів на особливих умовах – за розкладом руху маршрутних поїздів, оскільки це може призвести до ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання.

2. Вжити заходи, спрямовані на забезпечення рівних умов надання послуг з перевезення вантажів залізничним транспортом та дотримання балансу інтересів учасників ринку перевезення вантажів залізничним транспортом.

РЕФОРМА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ВІДДІЛЕНЬ АМКУ

2 червня розпочалася остання фаза реформи територіальних відділень Комітету – формування міжобласних відділень АМКУ.

Замість 25 обласних відділень, які існували з початку 1990-х років, створено шість потужних регіональних центрів.

Водночас у всіх обласних центрах збережено відокремлені підрозділи АМКУ. Тобто подати заяву чи скаргу, проконсультуватися, надати відповідь на запит Комітету можна буде і у звичному місці, й у міжрегіональному відділенні.

ної системи із захисту конкуренції на місцях. Ресурс для цих змін з'явиться завдяки скороченню адміністративних витрат Комітету після ліквідації 18 юридичних осіб.

– Забезпечення нових міжрегіональних відділень найсучаснішим методологічним забезпеченням, а співробітників, включно із тими, які й надалі працюватимуть у відокремлених обласних відділеннях без статусу юрособи, кращою матеріальною винагородою.

– Уніфікація правозастосування у регіонах.

Міжобласні територіальні відділення АМКУ після реформування

Західне.

3 офісом у Львові.
Також відповідає за Рівне, Волинь, Івано-Франківськ та Закарпаття.

Північне.

3 офісом у Києві. Сюди приєднані колишні Житомирське, Чернігівське та Черкаське відділення.

Східне.

3 офісом у Харкові.
Об'єднує Сумщину, Полтавщину, Донецьчину та Луганщину.

Південно-Західне.

3 офісом у Хмельницькому.
До нього приєдналися Вінниця, Тернопіль та Чернівці.

Південне

3 офісом у Одесі.
Курює Херсонщину і Миколаївщину.

Південно-Східне.

3 офісом у Дніпрі.
Стало центром також для Запоріжжя та Кіровоградщини.

Для громадян та компаній у регіонах змінилося, по-суті, лише одне – адміністративні колегії діють і ухвалюють рішення та рекомендації лише у нових міжрегіональних відділеннях.

Для зручності сторін АМКУ планує запровадити систему відеозв'язку, яка дасть можливість не їхати у сусідню область (міжрегіональні центри АМКУ географічно завжди є сусідніми для областей, де залишилися лише відокремлені підрозділи), а взяти участь в засіданні зі свого обласного центру.

Мета реформування системи територіальних відділень АМКУ:

– Створення гнучкої, ефективної та сучас-

антиконкурентними діями цих органів: створенням бар'єрів для входу на ринок, дискримінаційними умовами в питаннях оренди землі, комунальної власності, доступу до ресурсів тощо. У цій же площині лежить зниження потенційних корупційних ризиків.

Упровадження реформи фокусує роботу регіональних органів АМКУ на проблемах місцевого бізнесу та ефективному захисті конкуренції на місцях.

– Усунення залежності від обласних органів влади. Дозволяє ефективніше боротися із

КОНЦЕНТРАЦІЇ

січень – червень 2020 року

Всього
отримано**209** заяв**183** розглянуто**128** розглянутих заяв
іноземних інвесторів**12** виявлено концентрації без
отримання дозволу АМКУ**244** наданих дозволів на
концентраціювідмов у наданні дозволу не
виявлено

ОСКАРЖЕННЯ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

січень – червень 2020 року

надійшло **6 909** скарг

5 828 з оплатою

12 784 прийнятих рішень

205 проведених засідань

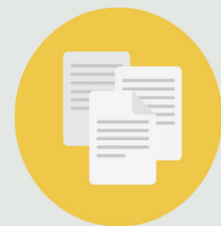

35,2 млн грн
сплачені кошти за подання скарг

КЛЮЧОВІ ПОКАЗНИКИ

січень – червень 2020 року

1846 надано
рекомендаційнакладено
штрафів**45 млн грн**сплачено
штрафів
та пені**120,3 млн грн**економічний
ефект**264,6 млн грн**припинено
порушень**763**

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Програма щодо законодавства та політики у сфері конкуренції Агентства США з міжнародного розвитку (USAID)

У I півріччі 2020 року в Комітеті продовжив роботу проєкт Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) із залученням фахівців Федеральної торгової комісії та Міністерства юстиції США. У рамках проєкту:

- Проведено 13 навчальних семінарів (відповідно до карантинних обмежень вони проводилися у форматі вебінарів) для підвищення рівня кваліфікації співробітників Комітету при проведенні досліджень ринків й розслідувань порушень законодавства про захист економічної конкуренції.
- Радниками Програми надано експертні висновки низки справ Комітету та його територіальних відділень про порушення конкурентного законодавства України, у т.ч. й порушень, які стосувалися пандемії COVID-19 та її впливу на конкуренцію в Україні.
- Американські експерти активно брали участь у розробці законодавчих змін у сфері захисту економічної конкуренції, які готувалися Комітетом.

Проєкт ЄС щодо підтримки АМКУ у впровадженні правил державної допомоги SESAR

Упродовж 2020 року Департамент державної допомоги

АМКУ разом із експертами проєкту завершив доопрацювання Проєкту змін до Закону про державну допомогу. Також за підтримки проєкту проведено низку робочих зустрічей для детального обговорення розроблених змін. Водночас продовжувалася розробка галузевих критеріїв допустимості державної допомоги.

У рамках проєкту було проведено низку семінарів щодо правил надання державної допомоги для співробітників Комітету, міністерств та інших галузевих установ. Після початку карантину – у режимі вебінарів.

До початку карантину було організовано навчальну поїздку до Словаччини та Угорщини для співробітників АМКУ, КМУ та Мінінфраструктури.

Проєкт міжнародної технічної допомоги ЄС TWINNING

25 травня офіційно розпочався новий проєкт Twinning «Підтримка Антимонопольного комітету України в подальшому наблизненні законодавства, процедур та правозастосування до

практик ЄС у сфері антитрасту та контролю за концентраціями». Проєкт зосередився на наблизненні роботи АМКУ до кращих європейських стандартів захисту конкуренції. Він охоплює низку напрямків – від подальшого вдосконалення національного законодавства до внутрішніх процедур і порядку розслідувань справ у Комітеті, а також ефективного адвокатування конкуренції. Впроваджують проєкт Рада з конкуренції Литви, Федеральне міністерство економіки та енергетики Німеччини й Рада з конкуренції Румунії.

Association4U

Фінансований Європейським Союзом проєкт дав можливість Комітету залучити експертів ЄС до розробки

змін до українського конкурентного законодавства. Процес наразі триває, а залучені до нього європейські експерти продовжать працювати над вдосконаленням законів у рамках згаданого вище проєкту TWINNING.

OECD

Як і в попередні роки, АМКУ активно співпрацює з Комітетом з конкуренції Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD).

На червневому тижні з конкуренції, який цього разу проходив у форматі відеоконференцій, Комітет представив 4 письмових внески:

- «Конгломератний ефект узгоджених дій».
- «Права споживачів на захист їх даних: вплив на конкуренцію».
- «Криміналізація картелів і змов на торгах».
- Річний звіт Комітету за 2019 рік.

Зазначимо, що заступницю Голови Комітету – державну уповноважену Дар'ю Чередніченко – вже традиційно запрошують модерувати одну із сесій цього представницького заходу.

Energy Community

Відбулась низка консультацій з представниками Energy Community щодо справи ДТЕК Західенерго (Бурштинський енергоострів).

Також Комітетом надано пропозиції щодо внесення змін до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства.

©Антимонопольний комітет України

2020 рік